

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
t.a.v. hare Excellentie H.G.J. Bruins Slot
Turfmarkt 147
Postbus 20011
2500 EH DEN HAAG

Ministerie van Justitie en Veiligheid
t.a.v. zijne Excellentie F.M. Weerwind
Turfmarkt 147
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Staatscommissie rechtsstaat
T.a.v. de hooggeleerde heer Prof. dr. H. Kummeling

Ingediend via internet: <https://www.internetconsultatie.nl/staatscommissierechtsstaat/b1>

Den Haag, 29-06-2023
Ref.: MC/MM/20230629

Betreft: Reactie op de internetconsultatie Denk mee met de Staatscommissie rechtsstaat

Excellenties, hooggeleerde heer,

De Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) heeft kennisgenomen van de internetconsultatie: “Denk mee met de Staatscommissie rechtsstaat.”

Wij danken u voor de uitnodiging om middels deze consultatie mee te denken over verbeteringen van onze rechtsstaat en willen hieraan graag bijdragen. De KBvG onderschrijft uiteraard de doelstelling van de commissie om het functioneren van de drie staatsmachten en hun onderlinge verhouding in de praktijk te versterken, alsmede het verbeteren van de (rechts-)bescherming van de burger.

Ook het stelsel van de civiele rechtspleging dient te functioneren conform de eisen van de democratische rechtsstaat. In dit kader vragen wij aandacht voor de rol van de gerechtsdeurwaarder in de civiele rechtsketen. De gerechtsdeurwaarder vormt een onmisbare schakel tussen rechtspraak en maatschappij. Hij of zij zorgt ervoor dat mensen voor de civiele rechter verschijnen, dat vonnissen worden betekend en dwangbevelen worden uitgevoerd. Die rechtszekerheid is onmisbaar in onze rechtstaat.¹

¹ *Kamerstukken II 2020/21, 29279 nr. 645*

Met het oog op het bewaken van laatstgenoemde rechtszekerheid wil de KBvG een aantal punten van zorg benoemen:

Digitalisering

Digitalisering speelt in toenemende mate een rol in de verbetering en het voordeliger maken van de toegang tot het recht in zowel binnenlandse als grensoverschrijdende zaken. Digitalisering kan bijdragen aan een betere toegang tot de rechter, maar de KBvG volgt deze ontwikkeling tegelijkertijd ook met enige zorg. De overheid trekt zich in aanwezigheid steeds meer terug uit het fysieke publieke domein, loketten sluiten, en burgers zijn voor wat betreft het realiseren van hun rechtspositie in toenemende mate afhankelijk van hun eigen doenvermogen.

Sommige zaken en/of rechtzoekenden, zoals laaggeletterden en burgers die digitaal minder vaardig zijn, lenen zich eenvoudigweg niet voor het bieden van uitsluitend digitale toegang. Juist bij de start van de procedure is het goed dat iemand van vlees en bloed deze burgers in de ogen kijkt en zondig mondeling toelichting geeft. Hoe wordt deze burger bediend wanneer de procesinleiding en andere gerechtelijke stukken hem nog slechts via digitale kanalen bereiken, waardoor de verantwoordelijkheid voor de kennisneming daarvan, en anticipatie daarop, geheel van diens eigen handelen afhankelijk wordt?

Verdergaande digitalisering vereist waarborgen voor de daadwerkelijke toegang tot het recht en naar de mening van de KBvG dient de informatievoorziening aan de burger, van en over gerechtelijke stukken binnen een voorgenomen en lopende procedure, dan ook te allen tijde geborgd te blijven door tussenkomst van een onafhankelijk openbaar ambtenaar, de gerechtsdeurwaarder. In lijn met bestaande en toekomstige communautaire wet- en regelgeving (waaronder artikel 22 AVG en de AI-Verordening) adviseert de KBvG dan ook dat daar waar output uit digitale systemen richting burgers en bedrijven wordt gecommuniceerd, dit niet gebeurt zonder daaraan voorafgaande toets en communicatie daarover door een openbaar ambtsdrager, de gerechtsdeurwaarder.

Handhaving bestaanszekerheid en sociale rol gerechtsdeurwaarder

De gerechtsdeurwaarder is een van de weinige actoren in de civiele procedure die bij de burger thuis aan de deur komt. Hij of zij kan vroegtijdig signaleren wat de persoonlijke situatie is waarin een partij verkeert. Ook berekent de gerechtsdeurwaarder de beslagvrije voet c.q. het beslagvrije bedrag bij het leggen van een periodiek derdenbeslag respectievelijk een beslag op de bankrekening. Daarnaast raadpleegt de gerechtsdeurwaarder het digitale beslagregister en adviseert hij zijn opdrachtgever met een inschatting omtrent de verhaalbaarheid van de vordering binnen een redelijke termijn vooraleer hij tot tenuitvoerlegging overgaat.

De gerechtsdeurwaarder speelt dan ook een grote rol bij de vroegsignalering van schulden en het coördineren en zondig voorkomen van cumulatieve beslagleggingen. Hiermee geeft de gerechtsdeurwaarder in belangrijke mate uitvoering aan de in artikel 20 van de Grondwet neergelegde verplichting voor de overheid om zorg te dragen voor een toereikende levensstandaard voor de bevolking.

Tegelijkertijd zijn gerechtsdeurwaarders openbaar ambtenaren met een ministerieplicht. Zij hebben de plicht om de in wet genoemde ambtshandelingen uit te voeren als daarom wordt verzocht. De ambtshandelingen die aan de gerechtsdeurwaarder zijn toevertrouwd zorgen voor een goede werking van de rechtsstaat en het benodigde vertrouwen in het handelsverkeer. In het merendeel van de gevallen loopt dit systeem goed.

Gerechtsdeurwaarders hebben vanwege hun ambtelijke taken echter ook te maken met een groep burgers die niet in staat zullen zijn om (oplopende) kosten van ambtshandelingen te betalen. Deze burgers hebben een adempauze nodig of horen thuis bij de schuldhulpverlening, maar zijn daar om de een of andere reden nog niet bekend. Het is een maatschappelijke wens om ervoor te zorgen dat voor deze groep van problematische schuldenaren het maken van kosten wordt voorkomen, zodat de schuld niet nog verder oploopt.

Gerechtsdeurwaarders kunnen daar een belangrijke rol in vervullen, mits zij de mogelijkheid krijgen dat zij op het moment van het uitvoeren van een ambtshandeling, de keuze kunnen maken om de ambtshandeling niet uit te voeren, om een adempauze in te voeren en/of de burger door te verwijzen naar de gemeente voor schuldhulpverlening. Daarvoor is nodig dat de kosten die de gerechtsdeurwaarder heeft gemaakt tot dat beslismoment, worden betaald en dat de gerechtsdeurwaarder wettelijk wordt gefaciliteerd in het maken van die keuze. Dat laatste betekent dat de gerechtsdeurwaarder moet kunnen afwijken van zijn ministerieplicht door onder omstandigheden het uitvoeren van ambtelijke werkzaamheden te pauzeren. Dat vraagt een wettelijke basis en een vergoeding aan de gerechtsdeurwaarder van door hem gemaakte kosten, een zogeheten 'sociaal tarief'.

Transparantie van vermogen

Laattijdige en niet-betaling van openstaande vorderingen is schadelijk voor zowel de belangen van ondernemingen als die van consumenten. Geregeld worden gerechtsdeurwaarders geconfronteerd met de situatie van een verweerder die is veroordeeld om een bepaalde geldsom te voldoen, maar geen opgave doet van diens voor verhaal vatbaar vermogen.

Om een effectieve toegang tot het recht en het vertrouwen in het economische rechtsverkeer te waarborgen is het van belang dat openstaande vorderingen daadwerkelijk kunnen worden verhaald. Hiertoe behoort ook een mogelijkheid tot tenuitvoerlegging van het vonnis op het volledige vermogen van de schuldenaar, uiteraard met uitzondering van de beslagverboden. Dit wordt bemoeilijkt wanneer de schuldeiser en de gerechtsdeurwaarders geen gegevens hebben over de verblijfplaats of het vermogen van de schuldenaar.

De KBvG maakt zich op diverse wijzen hard voor het verkrijgen van deze transparantie. Middels deze reactie hopen wij de aandacht te kunnen vestigen op de noodzaak van de transparantie van vermogen ter realisatie van een daadwerkelijke toegang tot het recht.

Privacy – meebetekenen vonnis en stukken bij overbetekenen beslag

Als een gerechtsdeurwaarder bij een derde – bijvoorbeeld een werkgever of een bank – beslag legt op inkomsten of vermogen, is hij verplicht om bij het exploit ook extra stukken te voegen. Dat is bijvoorbeeld het vonnis van de rechter. Dat vonnis bevat vaak zeer gedetailleerde, privacygevoelige, informatie over intieme en vertrouwelijke zaken.

De KBvG vindt het onnodig dat gerechtsdeurwaarders verplicht zijn om bij het leggen van derdenbeslag die onderliggende stukken ook aan de derden te overhandigen. Die stukken bevatten informatie die niet voor een derde is bedoeld. Dat zien wij als een ernstig risico op inbreuk op de persoonlijke levenssfeer, met potentieel financiële schade, reputatieschade en zelfs gevaar voor lijf en leden tot gevolg. Bovendien is de verwijzing door de gerechtsdeurwaarder naar de uitspraak van de rechter voldoende voor het leggen van derdenbeslag. De gerechtsdeurwaarder is immers een benoemd openbaar ambtenaar en zijn verklaring is voldoende.

Privacy – vermelden persoons- en tot de persoon te herleiden gegevens in exploit derdenbeslag

De gerechtsdeurwaarder neemt verplicht alle benodigde gegevens op in het exploit. Zo staan onder meer de namen van schuldeiser en schuldenaar in het exploit.. In 2019 – in aanloop naar de Verzamelwet beslag- en executierecht – zijn hierover Kamervragen gesteld. De minister zag op dat moment geen reden voor een wetswijziging. SP-Kamerlid Van Nispen stelde in maart 2022 opnieuw schriftelijke vragen aan de minister. Dit keer met een positiever antwoord:

“Als verantwoordelijk bewindspersoon wil ik een balans vinden tussen enerzijds de belangen van een schuldenaar en anderzijds de belangen van de schuldeiser en de derde. Gelet op hoe we nu omgaan als maatschappij met vraagstukken als privacy vraagt dat ook bij derdenbeslag om een andere manier van denken. Bij een volgende wetswijziging van het Rv zal dit daarom worden meegenomen, na afstemming met de Raad voor de rechtspraak en de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders over hoe dit het beste vorm kan worden gegeven.”

De KBvG heeft daarop in juni 2022 – tijdens de consultatie van de Verzamelwet – een zienswijze ingediend. Het is noodzakelijk dat aanpassingen die in de wet worden gedaan om deze onnodige privacyschendingen te beëindigen. Eveneens vanwege het aanwezige ernstig risico op inbreuk op de persoonlijke levenssfeer, met potentieel financiële schade, reputatieschade en gevaar voor lijf en leden tot gevolg.

Agressie en geweld

Het aantal meldingen van agressie dat de KBvG ontving, steeg van 445 in 2021 naar 716 in 2022. Recent (in juni 2023) ontving de KBvG een signaal over een groeiende groep zogenaamde ‘soevereinen’. Deze groep ondermijnt de rechtsstaat verzet zich tegen het openbaar gezag, door onder meer het frustreren van ontruimingen, maar ook het onderling delen van privéadressen van gerechtsdeurwaarders. De KBvG is bezorgd over deze ontwikkeling en dringt aan op een betere opvolging van aangiftes. Op dit moment kunnen gerechtsdeurwaarders nog niet verklaren onder ambtseed, zoals politieagenten dat wel kunnen. En omdat gerechtsdeurwaarders alleen werken, is er vaak geen getuige van incidenten als die zich voordoen. Het gevolg is dat zaken na aangifte vaak geseponeerd worden.

De KBvG is van mening dat aangiftes van gerechtsdeurwaarders meer gewicht moeten krijgen. De gerechtsdeurwaarder is een openbaar ambtenaar, benoemd bij een koninklijk besluit. Dit gegeven maar ook het toenemende geweld rechtvaardigen dat dit onderwerp hoog op de wetgevingsagenda wordt geplaatst. Een verklaring van een gerechtsdeurwaarder over een

KONINKLIJKE BEROEPSORGANISATIE VAN GERECHTSDEURWAARDERS

incident moet dezelfde waarde krijgen als een verklaring van een politieagent. Het is noodzakelijk de wet hierop aan te passen.

Tot slot

Wij verzoeken u de gerechtsdeurwaarder in gedachte te houden, nu zij horen bij de vitale infrastructuur van onze rechtsstaat en bijdragen aan een financieel inclusieve samenleving. Er dienen maatregelen getroffen te worden ten dienste van de levensvatbaarheid van deze beroepsgroep. Hierbij kan gedacht worden aan het behoud van hun rol als bode van partijen en bij de civiele tenuitvoerlegging, maar ook aan de financiële levensvatbaarheid die onder druk staat door onder meer de doorberekening van het toezicht en tuchtrecht aan deze kleine beroepsgroep.

Uiteraard zijn wij bereid om vragen te beantwoorden, aanvullende informatie te verschaffen dan wel in een persoonlijk gesprek het een en ander nader toe te lichten.

Wij vertrouwen u hiermee geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders

C.W. (Chris) Bakhuis-van Kesteren (voorzitter)